

Iași, 29 august - 1 septembrie 2018

Congresul Național al Istoricilor Români

Acum doi ani, în 2016, din inițiativa Academiei Române și Consiliului Național al Istoricilor, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, prin rectorul ei acad. Ioan Aurel Pop și puternica echipă a istoricilor clujeni, lansa ideea organizării, tot la doi ani, a unui **Congres Național al Istoricilor Români, nu numai din țara noastră, ci și a celor care trăiesc, studiază, publică și predau în străinătate, din țările Europei vestice, în cele două Americi, până în Asia, Africa sau Australia.**

La vremea respectivă am publicat în cotidianul CRIȘANA două ample prezentări ale tematicilor Congresului de la Cluj-Napoca, inclusiv a contribuției istoricilor orădeni: universitari, muzeografi, arhiviști, cercetători din învățământul preuniversitar la acea întâlnire.

În finalul lucrărilor CNIR de la Cluj-Napoca s-a votat ca următorul congres să se desfășoare la Iași, citadelă cultural-națională cu deschidere europeană și mondială, sediul celei mai vechi universități moderne a națiunii noastre, Capitala Moldovei unde Mihail Kogălniceanu deschidea, în 1843, la Academia Mihăileană, primul curs de istorie națională.

În ultimele săptămâni s-a definitivat „Programul CNIR”, ediția a II-a, transmis tuturor celor care s-au înscris cu comunicări, au propus secțiuni și mese rotunde pe teme de o mare diversitate, incitante prin titluri. Ele reflectă deschiderea tot mai mare a istoricilor români profesioniști spre noi subiecte – pe care îl permite accesul la noi fonduri arhivistice, din țară și străinătate, inaugurarea unor noi șantiere arheologice și accesul la bibliografia străină. Aceasta atrage după sine o reluare în discuție a unor teme mai vechi, tradiționale, a căror reinterpretare adâncește cunoașterea, o face mai plauzibilă, chiar o lămurăște la nivelul posibilităților și metodologiilor actuale de cercetare, pe lângă teme în premieră.

Reținem câteva idei din „Cuvântul înainte” pe care Comitetul de Organizare a CNIR de la Iași, îl pune în fruntea „Programului CNIR 2018”. Valorosul colectiv de istorici ieșeni își propune ca în comunicările și dezbaterile din cele 40 de secțiuni, ce se vor desfășura în cadrul a 64 de module, în cele 12 mese rotunde, ca și în „Prelegerile în plen” susținute de istoricii de frunte din România și străinătate – să stea câteva principii fundamentale. În primul rând, se are în vedere respectarea unor norme științifice bazate pe surse reale, etica profesională și respectul pentru adevăr. Cercetările care se vor releva în comunicări și discuții trebuie să împletească tradiția românească cu deschiderea și modelul european. Datele oferite de săpăturile arheologice, documentele de arhivă, geografia și toponimia istorică, cartea veche, presa vremii, memorialistica, etnologia și etnografia, fotografiile de epocă, muzica și artele plastice, istoria orală – zicem noi, trebuie adaptate „unei metodologii de cercetare complexe, la nivelul studiilor recente din lumea academică occidentală”. Numai astfel se va reuși „construirea unei viziuni de ansamblu asupra mai mul-

tor realități istorice, tratate până acum separat, în secvențe înguste delimitate conceptual, cronologic, geografic, instituțional sau biografic”. În felul acesta, istoricii vor reuși să-și atragă cititorii de partea lor și a adevărului, contribuind la lărgirea gradului de cultură a națiunii, inclusiv la maturizarea politică a acesteia. Astfel, o istorie națională scrisă clar și echilibrat poate deveni, în timp, un liant între generații, întru apărarea mult siluitului „interes național” de către ciocii vechi și noi al eșichierului politic actual, cei mai mulți politicieni semidocti, aroganți, individualiști, chiar trădători de țară.

Acest al doilea congres al istoricilor români se desfășoară într-un moment istoric de excepție – un veac de la făurirea României Mari. De aceea majoritatea Secțiunilor, Meselor rotunde și Prelegerilor în plen sunt dedicate premiselor, înfăptuirii și consolidării României Întregite, evenimentelor din ultima o sută de ani de istorie românească. Cel puțin din titlurile comunicărilor rezultă „că cercetarea trecutului a atins un nivel înalt de maturizare (care)... poate genera o reevaluare critică asupra tuturor temelor majore ale istoriei românești. Acesta este motivul pentru care dezbaterile feluritelor perspective științifice prezintă miezul tematic al întregii reuniuni.

***

„Comitetul științific” al reuniunii îl are ca președinte de onoare pe acad. Dan Berindei – președintele Secției de Științe Istoric și Arheologie a Academiei Române și ca președinte executiv pe acad. Victor Spinei – vicepreședinte activ al Academiei Române. Cu alte cuvinte, două personalități ale istoriografiei naționale reprezentând puternicele centre de cercetare din București, respectiv Iași, nume cunoscute în scrisul nostru istoric.

Vicepreședinții conclavului istoricilor români de la Iași sunt: acad. Alexandru Zub, director onorific al Institutului de Istorie „A.D.Xenopol” Iași, acad. Ioan Aurel Pop, rector al Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca și președinte al Academiei Române, prof. univ. dr. Mircea Dumitru – membru corespondent al Academiei Române și rector al Universității din București, prof. univ. dr. Gheorghe Iacob – pro-rector al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Între membrii „Comitetului științific” și „Comitetului de organizare”, firesc mult mai largi, întâlnim universitari din Iași, București și Cluj-Napoca, istorici și economiști, de câteva luni implicați plenar în pregătirea evenimentului.

Festivitatea de deschidere a Congresului se va desfășura miercuri, 29 august, ora 10.30, în Aula Magna „Mihai Eminescu” a Universității „Al. I. Cuza”. În nu mai puțin de 14 amfiteatre și săli de curs se vor desfășura lucrările reuniunii, ocazie cu care se vor susține, pe secțiuni și în plen, 240 de comunicări. Vor fi prezenți în jur de 300 de participanți din țară și străinătate: universitari, cercetători științifici din diferite centre de cercetare ale Academiei Române și principalelor universități,

muzeografi, arhiviști, bibliotecari din instituții universitare și județene, doctoranzi, profesori din învățământul preuniversitar.

Oprindu-ne asupra temelor pe care ni le propun participanții la congres, reținem că ele acoperă în mare întreaga istorie a Românilor de la antichitatea clasică, perioada de tranziție spre Evul Mediu, Evul Mediu, perioada premodernă, epoca modernă până la epoca contemporană interbelică și comunistă. De fapt, comunicările prezentate în cadrul Secțiunilor sunt completate de cele propuse spre discuție în cadrul meselor rotunde.

Pentru vremurile Antichității clasice și tranziția spre Evul Mediu reținem masa rotundă: „De la Antichitatea clasică la Evul Mediu – forme și modele de continuitate și discontinuitate”. Mi se par interesante comunicările: In fashion, dar contestată: Antichitatea târzie; O problemă încă actuală – căderea Imperiului Roman: abordări recente; Istoriografia barbară și romanitatea bizantinilor; Valoarea corespondenței personale și oficiale a împăraților romani în Imperiul clasic și târziu – modele politice, modele culturale; Problema limbilor la Sfântul Augustin ș.a.

Problematika Evului Mediu este analizată în cadrul a 5 secțiuni, partajate în 8 module și 2 mese rotunde. Comunicările abordează: Locul și rolul Carpaților în istoria timpurie a românilor; Despre statul româno-bulgar ca prototip eșuat al politogenezei românești medievale; Carol Robert de Anjou și întemeierea Țării Românești – controverse istoriografice; Români din Transilvania în secolul XIII-XIV în cercetarea acad. Șerban Papacostea; Raporturile românilor cu Hoarda de Aur; Aspecte din domniile lui Ștefan cel Mare și Radu cel Mare prin prismă structurilor administrative și bisericești; Jurământul și dovedirea dreptului de proprietate în voievodatul Transilvaniei; Lumea rurală, văzută prin noile cercetări arheologice; Peisajul ecleziastic în cele trei țări românești – interpretări, comparații, perspective; Bisericele fortificate din sudul Transilvaniei; Nobilimea română din Transilvania – sursă importantă a nașterii nobilimii maghiare; Conflict, violență și brutalitate în spațiul românesc ș.a.

Problematika evoluției societății în spațiul geografic românesc în epoca modernă (sec.XVIII-începutul sec.XX) este bine reprezentată, cu comunicări și discuții privind toate cele cinci mari spații geografice naționale, în cadrul a 6 Secțiuni cu 12 module, respectiv în 3 mese rotunde. Amintim temele: Economie și societate în spațiul românesc - comerț, negustori, strategii patrimoniale; Funcționari publici – strategii sociale și profesionale; Procesul de modernizare a orașelor; 1848 în spațiul românesc; 140 de ani de la unirea Dobrogei cu România; Transilvania în cadrul monarhiei habsburgice și austro-ungare - ofițerii armatei austriece și austro-ungare. Foarte importante și interesante prin noutățile aduse în discuție sunt secțiunile dedicate special Basarabiei și Bucovinei ca provincii românești. În cazul istoriei Basarabiei, de-a lungul a patru module, se trec în revistă

diferite aspecte din anii 1812 până la zi. Aici o contribuție deosebită o au istoricii din Chișinău, cercetători în cadrul Institutului de Istorie al Academiei Republicii Moldova, prezenți în număr îmbucurător de mare, aparținând diferitelor generații, cei mai tineri cu studii făcute în țară, după 1990, mulți la Iași, inclusiv cu doctorate susținute în Patria Mamă. Pentru istoria Bucovinei, un rol deosebit îl joacă Departamentul de Istorie al Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, ancorat încă din anii '60 ai secolului trecut în astfel de cercetări. Istoria modernă și contemporană a Basarabiei și Bucovinei este prezentată în context internațional, ceea ce scoate în relief justetea luptei românilor de aici pentru a reveni în fruntariile teritoriale firești ale Țării Mamă, pentru păstrarea naționalității și limbii strămoșești.

Având în vedere Anul Centenarului Unirii tuturor românilor într-un singur stat național, era firesc ca în primul planul atenției să stea Marele Război, Unirea de la 1918 și consolidarea României Mari în perioada interbelică.

„Marele Război” este în atenția a 7 module, între care se înscrie și o „Masă rotundă” intitulată „Studiul Primului Război Mondial la Centenar. Noi direcții de cercetare, inerții, controverse”. Celelalte secțiuni abordează temele: România în Marele Război; Din spatele tranșelor – oameni și locuri din comitatul Bistrița-Năsăud în Marele Război; Biserica și frontul de acasă în vreme de război; Preoțimea românească în timpul Marelui Război.

Evenimentele care au pregătit și înfăptuit Marea Unire își găsesc atenția în 6 Secțiuni dezvoltate în 9 module. Ele abordează subiecte ca: Problema naționalităților și dreptul popoarelor la autodeterminare ca elemente fundamentale în statuarea unei noi ordini politice în Europa și încheierea Primului

Război Mondial; Orașele Unirii; Personalități ale vieții ecleziastice în epoca Marii Uniri; Oameni de acum 100 de ani – medaliale ale delegațiilor. Memorialistica Marii Uniri; Anul 1918 și comunitățile locale transilvănene. Experiență și memorie; Sub semnul mării Uniri: perspective, avataruri, negocieri.

Perioada interbelică, privită prin prisma acțiunilor guvernelor de la București în vederea dezvoltării social-economice și culturale, a modernizării și democratizării instituționale, în fond a consolidării României Întregite, este puțin reprezentată. Este vorba de 2 secțiuni, dezvoltate în 3 module și 2 mese rotunde. Amintim temele: Transformări politice, social-economice și culturale în România între cele două războaie mondiale; Sufragiul universal și activismul politic în lumea rurală după 1918; Politică și administrație (1918-1928); Biserica, stat și societate. Interesul mai modest pentru această perioadă, de altfel, cu destule împliniri, poate se explica prin eșuarea în anii 1930-1940/41 a menținerii unității țării. Sper ca, pe viitor, tocmai aceste cauze care au dus la tripla ciuntire teritorială a țării, deci la spulberarea energiilor umane, economice și diplomatice din anii 1916-1920, care au generat clădirea României Mari, insistându-se asupra războiului politic intern româno-român, de actualitate în zilele noastre, ar trebui aprofundate, oferite ca mostre ale ambițiilor prostești personale și de partid, care pot duce la subminarea unei Țări și așa trunchiată în nord și sud față de situația din 1918 – 1919. (Va urma)

■ Prof. univ. dr. Mihai D. DRECIN